

КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ ВУГЛЕДОБУВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено та узагальнено чинні класифікації факторів впливу на інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання. Запропоновано класифікаційні ознаки, типові для вугледобувних підприємств. Розроблено класифікацію факторів впливу на їх інвестиційну привабливість.

Ключові слова: вплив, вугледобувні підприємства, інвестиційна привабливість, класифікація, обмеження, ознака, перелік, фактор.

Сучасні фахівці звертають велику увагу на визначення переліку факторів, які впливають чи можуть впливати на інвестиційну привабливість підприємств. Це пов'язано з тим, що дослідження цих факторів, їх класифікація та встановлення рівня їх впливу на інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання є вкрай важливим для ефективної підприємницької діяльності та розвитку національних економік.

Питанням дослідження, узагальнення, класифікації та систематизації факторів, які впливають на інвестиційну привабливість, займалися Амоша О. І., Асаул А. Н., Балацький О. С., Буткевич С. А., Денисова І. В., Гайдучкий А., Гвоздецька І. В., Захарін С. В., Ковальчук С. В., Мешков А. В., Сиволапенко Н., Хобта В. М., Шевченко Н. І. Але завдання формування виняткового та узагальнювального переліку факторів є таким, повна реалізація якого неможлива взагалі або за сьогоденних умов розвитку економічної науки. Цей факт зумовлений дотриманням принципів агностицизму, тобто неможливості бути впевненим у винятковості сформованого переліку факторів на 100%. Пояснення цієї тези полягає у тому, що інвестиційна діяльність є міцно пов'язаною та залежною від господарської діяльності, яка теж залежить від безлічі факторів та знаходиться в умовах невизначеності.

Метою статті є формування систематизованої класифікації факторів, які впливають на інвестиційну привабливість вугледобувного підприємства.

Формування переліку факторів впливу на інвестиційну привабливість останнього доцільно здійснювати, беручи до уваги лише суттєві, які мають достатній рівень впливу, інформація про які може бути зібрана за допомогою емпіричних, статистичних або експериментальних методів. Вони можуть бути оцінені з використанням загальноприйнятих методик і підлягають прогнозуванню, не є суперечливими чи недоведеними науково. Крім того, при визначенні переліку факторів необхідно утримуватися від використання тих, що є похідними один від одного, чи тими, оцінка яких є суперечливою. Наведені обставини є обмеженнями, які доцільно використовувати при формуванні переліку факторів, які впливають на інвестиційну привабливість підприємств і наведені на рисунку 1.

Обмеження «наявність достатньо суттєвого рівня

впливу» зумовлене необхідністю селективного відбору тих факторів, які дійсно впливають на інвестиційну привабливість. У випадку ігнорування цього обмеження існує імовірність формування критично великого переліку факторів, який значно ускладнить чи навіть унеможливить дослідження. Для дотримання цього обмеження необхідно здійснити попередній підбір імовірних чинників, який би охоплював максимально можливу їх кількість. Наступним етапом повинна бути оцінка рівня впливу кожного з них на результативний показник інвестиційної привабливості. Після цього необхідно визначити певний рівень достатньої суттєвості («базовий рівень») та відкинути фактори, суттєвість впливу яких нижча.

Обмеження «можливість збирання інформації про фактор за допомогою емпіричних, статистичних, експертних або експериментальних методів» та «можливість оцінки фактора з використанням загальноприйнятих методик» ґрунтуються на необхідності кількісної або якісної оцінки впливу останнього, для чого необхідно сформулювати масив значень цього показника, або, у випадку якісної оцінки, визначити напрям впливу. Для цього необхідно використовувати наукові методи, ефективність яких доведена. Більш прийнятними є ті, які дозволяють кількісно оцінити будь-які фактори, насамперед статистичні. Це пояснюється їх більшою об'єктивністю. Але у випадку неможливості залучення цих методів, прийнятним є використання експертного дослідження, яке дозволяє проаналізувати досить абстрактні фактори.

«Евентуальність прогнозування фактора», тобто можливість здійснення прогнозу його значення як обмеження, полягає у необхідності визначення як поточної, так і прогнозованої інвестиційної привабливості.

Обмеження «наукова доведеність фактора та його впливу» викликане необхідністю використання тільки тих факторів, наявність впливу яких може бути доведена науково та підтверджена певними конкретними теоріями, що відповідають критерію науковості Поппера [1].

Стосовно рекомендованих обмежень треба зазначити, що їх дотримання є вкрай бажаним. Це пояснюється тим, що ситуація, у якій досліджується

вплив декількох факторів, один з яких походить від іншого, може призвести до необґрунтованого завищення рівня впливу більш загального фактора, чого бажано уникати. Крім того, фактор, який викликає суперечності стосовно того, яким чином він впливає на результативний показник, і ці суперечності є достатньо серйозними і такими, що не дозволяють з великою імовірністю стверджувати один з альтернативних варіантів впливу, може знизити об'єктивність дослідження і також є небажаним.

Усі зазначені обмеження доцільно використовувати для формування переліку факторів, які впливають на інвестиційну привабливість підприємств. Однак, зазначений перелік необхідно формувати не хаотично, а з одночасним здійсненням класифікації цих факторів. Для цього необхідно дослідити можливі різновиди класифікації на предмет можливості та доцільності використання у дослідженні, яке стосується вугільної галузі, та обрати оптимальний тип та ознаку класифікації.

Класифікація (фр., англ. classification походить від лат. classis – клас і facio – роблю) — система розподілення об'єктів (процесів, явищ) за класами (групами тощо) відповідно до визначених ознак. Інколи вживають термін категоризація у значенні «розподілення об'єктів на категорії» [2].

При здійсненні класифікації можливо та доцільно здійснити і систематизацію факторів.

Через велику кількість факторів серед провідних вчених не склалося єдиної думки стосовно класифікації тих, які впливають на інвестиційну привабливість. Це призвело до розробки декількох класифікацій, які є різними за суттю, та не всі з яких придатні до використання для вугледобувних підприємств.

Для обрання оптимальної класифікації факторів інвестиційної привабливості останніх необхідно проаналізувати наявні класифікації, розроблені провідними українськими та закордонними вченими.

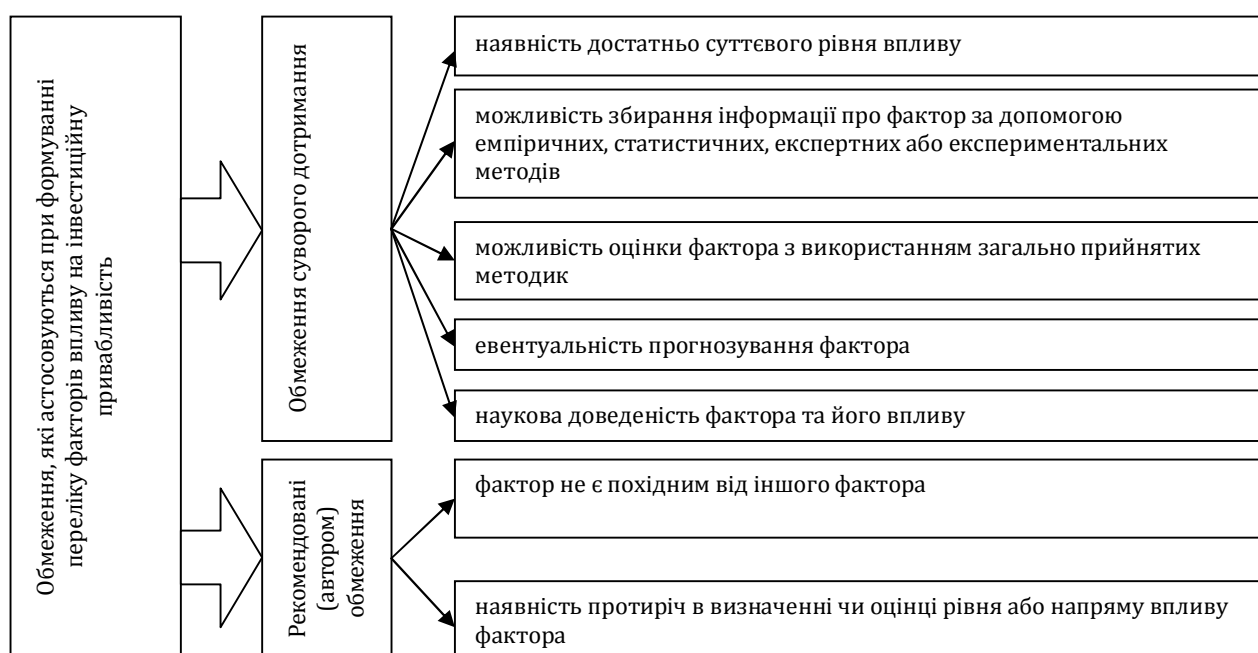

Рис. 1. Обмеження факторів впливу на інвестиційну привабливість*

*Розроблено автором

У таблиці 1 наведені стислі характеристики зазначених класифікацій. Вони використовують різні принципи. Для їх узагальнення необхідно порівняти їх за ознаками. Результати узагальнення наведено на рисунку 2.

Класифікаційна ознака «за напрямом впливу» є однією з найважливіших, бо дозволяє не тільки оцінювати інвестиційну привабливість, а й формувати заходи для її підвищення. Це зумовлено тим, що всі внутрішні фактори можуть бути змінені конкретними діями об'єкта інвестування. Тобто існує можливість підвищення інвестиційної привабливості за рахунок заходів, вжитих об'єктом інвестування для зміни внутрішніх факторів. Зовнішні ж фактори є майже незалежними або несуттєво залежними від об'єкта інвестування.

Класифікаційна ознака «за резидентністю суб'єктів інвестування» передбачає відмінності в оцінці інвестиційної привабливості іноземними та

національними інвесторами. Але необхідність функціонування національних підприємств в умовах глобалізації зумовлює необхідність гармонізації підходів до оцінки інвестиційної привабливості, що використовуються резидентами та нерезидентами. Це зменшує необхідність розмежування факторів за резидентним відношенням.

Класифікаційна ознака «за результатом впливу» дозволяє розподілити всі фактори на ті, що збільшують, та на ті, що зменшують інвестиційну привабливість. Доцільність цієї ознаки викликає сумнів, бо оснують такі, кожен з яких окремо може протилежно впливати на інвестиційну привабливість залежно від свого значення.

Класифікаційна ознака «за рівнем або масштабом впливу» виокремлює ієрархічну структуру суб'єктів впливу на фактори інвестиційної привабливості. Це є необхідним, бо підвищення інвестиційної привабливості вугледобувних підприємств є дуже важливим для

національної економіки. У зв'язку з цим, виокремлення тих факторів, що належать до компетенції держави, регіону або галузі, є вкрай необхідним. Але, на нашу думку, доцільніше здійснити розподіл не за рівнями або масштабами впливу, а за конкретним суб'єктом, використавши підкласифікаційну ознаку «за суб'єктом впливу» до категорії «зовнішніх» факторів у класифікації «за напрямом впливу». Це викликано значною розповсюдженістю у вугільній галузі України інтегрованих структур, що мають значний, а в деяких випадках – вирішальний вплив як на профільні центральні органи виконавчої влади, так і на законодавчий орган України через офіційні та неофіційні важелі.

Класифікаційна ознака «за виразом стану фактора»

використовується для поділу факторів на кількісні і якісні, але, на нашу думку, це не є обов'язковим. Важливішою є класифікація «за методами отримання даних про стан фактора». Ця ознака актуальна для вугледобувних підприємств через необхідність оцінки досить специфічних рис, пов'язаних з технологічним процесом вуглевидобутку та нетиповими факторами.

Вважаємо доцільним здійснювати розташування ознак класифікації не розрізнено, а з дотриманням принципу ієрархічної підпорядкованості. Тому, для конкретизації класифікації «за напрямом впливу» поряд з підкласифікаційною ознакою для зовнішніх факторів пропонуємо деталізувати групу внутрішніх факторів, розподіливши її відповідно до ознаки «за типом фактора».

Таблиця 1. Варіанти класифікації факторів інвестиційної привабливості

Автори	Стисла характеристика класифікації
В. М. Хобта, А. В. Мешков [3]	Поділ усіх можливих факторів на чотири рівні: держави, регіону, підприємства та галузі. Інвестиційна привабливість визначається комплексом різноманітних факторів, перелік яких може змінюватись залежно від: цілей інвесторів; виробничо-технічних особливостей підприємства; економічного розвитку підприємства; комплексу зовнішніх умов, зокрема чинного законодавства, екологічної ситуації, рівня конкуренції.
Балацький О. С. [4]	Пропонується перелік чинників, що найбільш суттєво впливають на інвестиційну привабливість підприємства з погляду іноземного інвестора: рентабельність (прибутковість) діяльності; рівень фінансової стабільності підприємства; перспективи подальшого розвитку підприємства; кваліфікація персоналу; рівень витрат на природоохоронні заходи; законодавче регулювання діяльності галузі, у якій існує підприємство.
Шевченко Н. І. [5]	Пропонується власна класифікація факторів, які можна поділити на дві великі групи: 1. Фактори, що підлягають формалізації, тобто їх можна виразити за допомогою економіко-математичних та статистичних показників. 2. Фактори, що не підлягають формалізації, але відіграють не менш важливу роль, ніж перші. Такі фактори треба аналізувати і виявляти тенденції їх динаміки.
Буткевич С. А. [6]	Пропонується усі чинники інвестиційної привабливості поділити на дві великі групи: 1) чинники, які впливають на прийняття рішень усіх інвесторів; 2) чинники, які впливають на прийняття рішень іноземних інвесторів.
Захарін С. В. [7]	Поділ факторів інвестиційної привабливості залежно від наявності статусу іноземного інвестора
Гайдуцький А. [8]	Чинники, що впливають на інвестиційну привабливість, поділяються на дві групи: позитивні та негативні
Асаул А. Н., Денисова І. В. [9]	Підхід, за яким фактори поділяють на об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивних факторів належать природно-кліматичні умови, географічне розташування, стан довкілля. До суб'єктивних факторів – науковий потенціал, економічний стан, законодавчо-нормативна база, фактор ризику, трудові ресурси, соціальна інфраструктура.
Сиволапенко Н. [10]	Чинники інвестиційної привабливості, які перешкоджають залученню інвестицій, розподілено на 2 групи: 1) на макрорівні: стан економіки та законодавства, політична та економічна нестабільність, політика уряду, відсутність системи отримання інформації від інвестора; 2) на мікрорівні: характер взаємовідносин між вітчизняними підприємствами та їх закордонними партнерами, а також з державними організаціями, відсутність досвіду роботи з іноземними партнерами. Відсутність відповідних норм та стандартів, бюрократична процедура вирішення практично всіх питань.

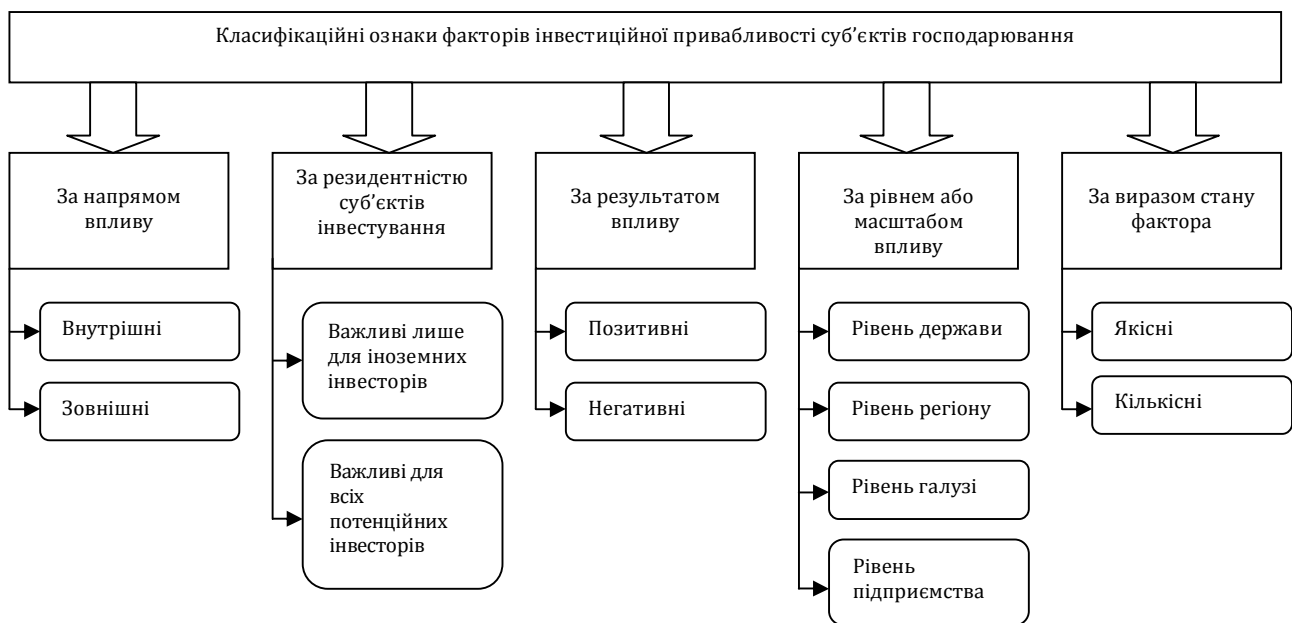

Рис. 2. Узагальнення класифікацій факторів, що впливають на інвестиційну привабливість*
 *Розроблено автором

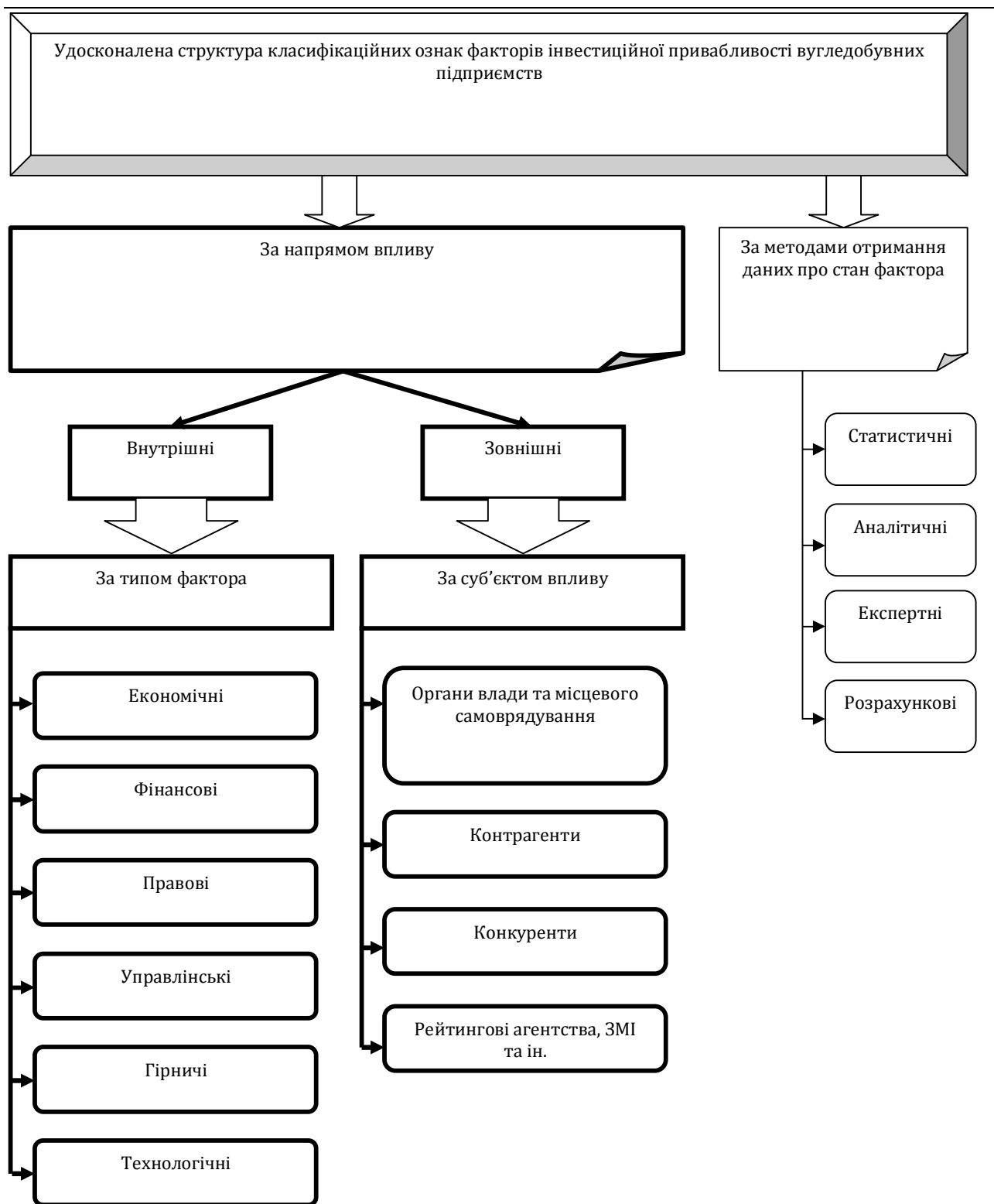

Рис. 3. Узагальнення класифікацій факторів, що впливають на інвестиційну привабливість вугледобувного підприємства*

**Розроблено автором*

Зважаючи на вищевикладене, пропонуємо удосконалену ієрархічну структуру класифікаційних ознак (рисунок 3), що можуть використовуватися для класифікації факторів впливу на інвестиційну привабливість вугледобувного підприємства. Запропонована ієрархічна класифікація складається з двох незалежних ознак, одна з яких має підкласифікації.

Це пояснюється тим, що попри розташування фактора відносно ознаки «за напрямом впливу», кожен необхідно оцінювати за допомогою одного з сучасних методів. Ця класифікація дозволяє більш детально та логічно організувати дослідження кожного фактора окремо, рівня його впливу на інвестиційну привабливість та взаємозв'язку між ними.

Таким чином, здійснено узагальнення наявних класифікацій факторів, що впливають на інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання. Встановлено можливість та доцільність використання чинних класифікаційних ознак відносно оцінки інвестиційної привабливості вугледобувних підприємств та запропоновано специфічні для вугільної галузі ознаки

класифікації. Розроблено та обґрунтовано структуру класифікаційних ознак факторів інвестиційної привабливості вугледобувних підприємств, яка дозволить більш детально та логічно організувати дослідження кожного фактора окремо, рівня його впливу на інвестиційну привабливість та взаємозв'язку між ними.

Список літератури

1. Поппер К. Р. *Предположения и опровержения: Рост научного знания: Пер. с англ. / К. Р. Поппер.* — М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2004. — 638 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з. Дод., допов. на CD) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. — 1736 с.
3. Хобта В. М. *Формування та підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання / А. В. Мешков, В. М. Хобта // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна/ За заг. ред. д.е.н. В. В. Дементьєва.* — Донецьк: ДВНЗ ДонНТУ. — Вип. 37-3. — 2009.
4. Балацький О. С. *Чинники підвищення інвестиційної привабливості підприємств України / О. С. Балацький // Матеріали наукової конференції «Львівська економічна фундація».* — Львів: Львівська економічна фундація, 2010. — С. 121-123.
5. *Фактори, що визначають інвестиційну привабливість держави [Електронний ресурс] / Н. І. Шевченко // Державне управління: удосконалення та розвиток.* — 2010. — №8. — Режим доступу: <http://dy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=63>.
6. Буткевич С. А. *Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики: монографія / С. А. Буткевич* — К.: Изд-во Европ. ун-та. — 251 с.
7. Захарін С. В. *Перспективи інтеграції України у міжнародний інвестиційний ринок / С. В. Захарін // Фінанси України.* — 2003. — № 9. — С. 102-112.
8. Гайдуцький А. *Класифікація чинників інвестиційної привабливості економіки / А. Гайдуцький // Ринок цінних паперів України.* — 2004. — № 9-10. — С. 9-14.
9. Асаул А. Н. *Индивидуальное жилищное строительство – перспективное направление развития сельских поселений. (на примере Ленинградской области) [Електронний ресурс] / А. Н. Асаул, И. В. Денисова//* — Режим доступу: http://www.aup.ru/books/m75/1_1.htm.
10. Сиволапенко Н. *Інвестиційна привабливість України / Н. Сиволапенко // Економіст.* — 2002. — № 6. — С. 84-85.

РЕЗЮМЕ

Гришко Ігор

Классификация факторов влияния на инвестиционную привлекательность угледобывающего предприятия

Исследованы и обобщены существующие классификации факторов влияния на инвестиционную привлекательность субъектов хозяйствования. Предложены типичные для угледобывающих предприятий классификационные признаки. Разработана классификация факторов влияния на инвестиционную привлекательность последних.

RESUME

Gryshko Igor

The classification of factors that influence the investment attractiveness of coal-mining enterprise

The existing classification of factors that influence the investment attractiveness of enterprises of state economy is investigated and generalized. The typical features for coal-mining enterprises are considered. The classification of factors that influence the investment attractiveness of coal-mining enterprises is developed.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2013 р.